

Sebastian KOWALKOWSKI
Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej

ZMIANY W SYSTEMIE KIEROWANIA I DOWODZENIA SIŁAMI ZBROJNYMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (2016-2020)

Abstrakt:

Dla Rzeczypospolitej Polskiej obszarem kluczowych zmian w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności jest doskonalenie systemu dowodzenia siłami zbrojnymi w ramach rozwiązań przyjętych w NATO i większości państw Sojuszu. Istotną rolę odgrywa obecność wojsk sojuszniczych w Polsce, obecnie głównie amerykańskich. Dodatkowo trwa proces wzmacniania wschodniej flanki NATO. Istnieje zatem uzasadniona potrzeba usprawnienia systemu kierowania i dowodzenia siłami zbrojnymi.

Celem artykułu jest przedstawienie dotychczasowych zmian w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, które ewoluowały w okresie od 2016 r. do listopada 2020 r. W badaniach, korzystając z metody instytucjonalno-prawnej i przeglądu literatury, zweryfikowano główne założenia i potwierdzono, że dotychczasowe zmiany w systemie kierowania i dowodzenia wpływają w sposób pozytywny na jakość funkcjonowania tego systemu w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, SKiD, siły zbrojne, obronność, Strategiczny Przegląd Obrony, system dowodzenia, NATO.

Wstęp

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego państwa: *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju* (Konstytucja..., 1997, art. 5). Bezpieczeństwo narodowe to jeden z zasadniczych obiektów troski w działalności państwa. Jego zabezpieczenie jest wyrazem zdolności państwa do skutecznego przeciwdziałania ewentualnym zagrożeniom

oraz ich eliminacji. Do wymiarów bezpieczeństwa narodowego należą: bezpieczeństwo zewnętrzne, militarne, wewnętrzne, obywatelskie, społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, informacyjne oraz telekomunikacyjne. W celu realizacji zapisów konstytucyjnych władze szczebla centralnego tworzą Strategię Bezpieczeństwa Narodowego RP (*Strategia...*, 2020), wyznaczając tym samym priorytety i cele strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa. Elementem bezpieczeństwa jest obronność, która zakłada, że podejmowane działania w ramach przygotowań obronnych państwa powinny być adekwatne do potencjalnych zagrożeń. Realizacja zadań z zakresu działań obronnych służy osiągnięciu stanu jakim jest bezpieczeństwo. Dlatego, zarówno w obszarze bezpieczeństwa, jak i obronności, nieodzownym elementem będą zadania realizowane przez siły zbrojne. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są kluczowym instrumentem przeznaczonym do realizacji polskiej polityki bezpieczeństwa i konstytucyjnie(...) *służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic* (*Konstytucja...*, 1997, art. 26, ust. 1).

Audyty, który przeprowadzono w Ministerstwie Obrony Narodowej w pierwszej połowie 2016 r., był podstawą do przygotowania i wprowadzenia niezbędnych działań usprawniających funkcjonowanie systemu kierowania i dowodzenia Sił Zbrojnych RP. Wykazał szereg nieprawidłowości, przede wszystkim brak koordynacji pomiędzy resortami oraz brak ujednoczenia systemu w zakresie kierowania i dowodzenia. Wnioski z audytu oraz rekomendacje pokazały, że istnieje potrzeba uproszczenia i dostosowania obowiązujących rozwiązań systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej z rozwiązaniami przyjętymi w NATO. Istotą było także rozdzielenie poziomów dowodzenia oraz zachowanie zasad hierarchiczności w zakresie uprawnień decyzyjnych oraz odpowiedzialności poszczególnych organów dowodzenia.

Założenia Strategicznego Przeglądu Obronnego 2016

System obronny tworzony jest w celu gwarancji ochrony i obrony państwa, odstraszania oraz współpracy z strukturami sojuszniczymi. Powinien opierać się na stabilnych fundamentach prawnych, gwarantujących jasny podział kompetencyjny oraz strategiach długoterminowych, które zapewniłyby długofalowy rozwój podsystemów wykonawczych.

W celu określenia kierunków rozwoju systemu obronnego państwa, który będzie odpowiadał na najpoważniejsze zagrożenia i uwzględniał posiadane zasoby, kierownictwo Ministerstwa Obrony Narodowej uruchomiło w połowie 2016 r. Strategiczny Przegląd Obrony (SPO). Do tego największego przedsięwzięcia diagnostyczno-analitycznego powołano podsekretarza stanu jako Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej ds. Strategicznego Przeglądu Obronnego. W celu przeprowadzenia Strategicznego Przeglądu Obronnego

utworzono Zespół SPO, który składał się z pięciu Zespołów Badawczych. Zadaniem każdego z nich było dokonanie diagnozy oraz prognozy w swoim obszarze problemowym. Na ich podstawie sformułowano konkretne wnioski oraz rekomendacje. Wyznacznikiem działania było przede wszystkim: stworzenie wizji Sił Zbrojnych RP adekwatnej do aktualnych i przyszłych zagrożeń oraz posiadanych zasobów, określenie konkretnych metod realizacji tej wizji w praktyce, stworzenie trwałych podstaw do prowadzenia polityki obronnej opartej na analizie danych i racjonalnym procesie decyzyjnym. Obszary badawcze dla wspomnianych zespołów zostały określone przez Ministra Obrony Narodowej:

- Zespół Badawczy nr 1 – Środowisko bezpieczeństwa RP – analiza środowiska bezpieczeństwa państwa i stworzone na jej podstawie scenariusze potencjalnego rozwoju sytuacji odegrały szczególną rolę w całym procesie. Oparły się na nich prace wszystkich pozostałych zespołów, gdyż scenariusze te posłużyły m.in. jako podstawa do gier wojennych.
- Zespół Badawczy nr 2 – Podsystem kierowania obroną narodową – analizy tu wykonane potwierdziły konieczność pilnej reformy najwyższych struktur wojskowych. Zespół miał za zadanie m.in. wypracowanie zmian w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP, które to zostały zbadane za pomocą realistycznych symulacji. Posłużyła temu dwustopniowa weryfikacja składająca się ze strategicznej gry wojennej oraz ćwiczenia dowódczo-sztabowego pod kryptonimem ZIMA-17.
- Zespół Badawczy nr 3 – Zdolności operacyjne Sił Zbrojnych RP – zajmował się analizą zdolności operacyjnych oraz stworzeniem optymalnego modelu Sił Zbrojnych RP w perspektywie 15 lat, czyli do 2032 r. Wypracowane warianty poddano wszechstronnej weryfikacji za pomocą licznych gier wojennych i symulacji.
- Zespół Badawczy nr 4 – Pozamilitarne przygotowania obronne – zespół zajął się trudnym zadaniem oceny stanu pozamilitarnych przygotowań obronnych. To obszar najbardziej zaniedbany od lat. Odbudowa zdolności w tym zakresie wymaga ścisłej współpracy resortu obrony narodowej z innymi ministerstwami oraz władzami samorządowymi. Zespół zajmował się również kwestiami polityki zbrojeniowej.
- Zespół Badawczy nr 5 – Proces planowania obronnego – zespół przygotował zestaw rekomendacji mających na celu uporządkowanie planowania obronnego, jego usystematyzowanie i uproszczenie (*Koncepcja...*, 2017, s. 11-15).

Strategiczny Przegląd Obrony składał się z pracowników wojskowych i cywilnych, przedstawicieli ministerstw i służb specjalnych, ekspertów akademickich oraz pozarządowych ośrodków badawczych, jak i przedstawicieli

państw sojusznicych. Wykorzystano liczne metody badawcze, w tym te oparte na symulacyjnych grach wojennych i strategicznych. Wykorzystano „Komputerowe Modelowanie Porównawcze 2032+”, gry wojenne poziomu operacyjnego i taktycznego oraz narzędzia optymalizujące opracowane przez Centrum Symulacji i Komputerowych Gier Wojennych Akademii Sztuki Wojennej, metodę delficką, metodę scenariuszową oraz symulacje budżetowe. Pod koniec maja 2017 r. w Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie oficjalnie zaprezentowana została „Koncepcja Obronna RP”, która to podsumowała jawne wyniki „Strategicznego Przeglądu Obronnego 2016”. Najważniejszym dokumentem strategicznym i elementem stałego cyklu planistycznego dla resortu obrony narodowej jest część niejawną koncepcji obronnej. Z rekomendacji wynika, że kluczowe dla polskiej obronności pozostaną jednostki Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych. Rola Marynarki Wojennej z zasady powinna w pierwszej kolejności sprowadzać się do przygotowania obrony wybrzeża i uniemożliwienia przeciwnikowi panowania nad południowym Bałtykiem. Tworzone Wojska Obrony Terytorialnej uznano za istotny czynnik nasycenia i organizacji terenu walki. Podkreślono konieczność współdziałania z wojskami operacyjnymi w strefie działań bezpośrednich oraz zwiększenie potencjału obrony terytorialnej w kontekście działań regularnych. Rekomenduje się też dalszy rozwój potencjału Wojsk Specjalnych z naciskiem na zdolności rozpoznawcze i odstraszające. Znacznie większą rolę niż w ostatnich latach mają odgrywać wojska inżynieryjne, logistyczne i inne oddziały wsparcia. W strukturze organizacyjnej Wojsk Lądowych wskazywana jest konieczność utworzenia w Siłach Zbrojnych RP czwartej dywizji wojsk operacyjnych jako bojowych związków taktycznych oraz nowych brygad w perspektywie piętnastu lat. Za istotne uznano konieczność stopniowego zwiększania realnego poziomu ukończenia wojsk operacyjnych. Zakłada się, że Siły Zbrojne RP przez osiem lat mają wzrosnąć do 200 tysięcy żołnierzy, w tym ok. 53 tysiące mają stanowić żołnierze Wojsk Obrony Terytorialnej.¹ Strategiczny Przegląd Obronny uwzględnia także model Sił Zbrojnych RP, zakłada priorytety badawczo-rozwojowe, nowe środki rażenia i wspierające w perspektywie 2032 r., pozamilitarne przygotowanie obronne (główne kierunki zmian), politykę zbrojeniową, planowanie obronne oraz wpływ wydatków obronnych na efektywność bojową. Przegląd uwzględnia ponadto główne kierunki zmian w systemie kierowania i dowodzenia. W tym zakresie priorytetem jest uproszczenie całego systemu, rozdzielenie odpowiedzialności w jego ramach, a także zwiększona hierarchiczność i jednoznaczne wskazanie najwyższego rangą dowódcy. Celem zmian powinno być ujednoczenie systemu kierowania obroną,

¹ Polska Agencja Prasowa, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news,907823,projekt-mon-wzrost-wydatkow-obronnych-do-25-proc-pkb-i-liczniesze-wojsko.html>, (dostęp: 20.11.2020 r.)

aby był bardziej efektywny i podatny na przejście do wyższych stanów gotowości i reagowania obronnego oraz kryzysowego. Skuteczna obrona wymaga współdziałania wojska z innymi elementami państwa, takimi jak Rada Ministrów, organy centralne, władze samorządowe czy przedsiębiorstwa o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa, które powinny być gotowe do mobilizacji. W tym celu należy dążyć do skodyfikowania prawa obronnego. Podstawa prawna pozamilitarnych przygotowań obronnych państwa także zostanie ujęta w jednej ustawie. System pozyskiwania i eksploatacji sprzętu wojskowego powinien być uproszczony. Uproszczone i usystematyzowane powinny być także zasady współpracy z organizacjami proobrobnymi. W urzędzie centralnym Ministerstwa Obrony Narodowej zostanie zreformowany Pion Polityki Obronnej, który będzie koordynował i wypracowywał politykę obronną, uwzględniając wymagania polityczne oraz potrzeby wojska i całego systemu obronnego. Będzie prowadził proces cykliczny, jakim jest Strategiczny Przegląd Obrony według stałej metodologii wspartej odpowiednimi narzędziami analitycznymi. Raport ze Strategicznego Przeglądu Obronnego 2016 jest najważniejszym dokumentem resortu obrony narodowej o charakterze strategicznym. Wdrażanie jego rekomendacji oraz ocena ich skutków będą prowadzone w sposób ciągły, tak aby postawione przez resort cele były systematycznie rozliczane co około dwa lata (*Koncepcja...*, 2017). Raport jest dokumentem planistycznym, więc wskazane w nim kierunki rozwoju Sił Zbrojnych RP muszą zostać jeszcze uwzględnione w innych dokumentach wykonawczych. Zgodnie z prawem w pierwszej kolejności Prezydent RP musiał wydać „Główne Kierunki Rozwoju Sił Zbrojnych”, co uczynił ogłaszając *Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 lutego 2017 r. o zmianie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie określenia głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich przygotowań do obrony państwa na lata 2017–2026* (Dz. U. 2017, poz. 211). Z punktu widzenia modelu Sił Zbrojnych najistotniejszymi dokumentami są:

- „Szczegółowe kierunki przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych na lata 2017-2026” są dokumentem opatrzonym klauzulą niejawności. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w tej sprawie 4 czerwca 2018 r. Dokument określa m.in. zadania dotyczące modernizacji Sił Zbrojnych RP, zobowiązania wynikające z umów międzynarodowych oraz kwestie związane ze zmianami lokalizacji jednostek wojskowych. Określone są tu kierunki modernizacji technicznej Wojska Polskiego dotyczące głównie: *sprzętu rozpoznania i walki radioelektronicznej, sprzętu dowodzenia i łączności, wyposażenia systemu obrony powietrznej, zestawów przeciwpancernych pocisków kierowanych, kołowych transporterów opancerzonych,*

średnich samolotów transportowych, okrętów i sprzętu morskiego, sprzętu elektronicznego, czółgów²;

- „Program Rozwoju Sił Zbrojnych RP w latach 2017-2026” jest dokumentem niejawnym. Zarządzenie ustanawiające zawarty w tym dokumencie program 28 listopada 2018 r. podpisał Minister Obrony Narodowej. Program zakłada wzmocnienie potencjału bojowego oraz doskonalenie zdolności operacyjnych, w tym priorytetowe traktowanie północno-wschodniej flanki w kontekście bezpieczeństwa Polski i NATO. Założeniem jest m.in. rozbudowa Wojsk Obrony Terytorialnej i budowa wojsk cybernetycznych³;
- „Plan Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych RP w latach 2017-2026” jest dokumentem planistycznym, podpisanym przez Ministra Obrony Narodowej 28 lutego 2019 r. Zgodnie z prawem plan modernizacji technicznej przyjmowany jest na dziesięć lat oraz aktualizowany co cztery lata. Planuje się, że jego koszt wyniesie 185 mld. zł. Do 2026 r. najważniejsze do zrealizowania kolejno programy, to: a) Harpia – zakup 32 samolotów wielozadaniowych piątej generacji, b) Narew – system obrony powietrznej krótkiego zasięgu, ma być elementem polskiego systemu antydoświadczowego (A2/AD), c) Kruk – nowe śmigłowce uderzeniowe dla Wojsk Lądowych, d) Cyber.mil.pl – nowoczesny sprzęt kryptograficzny i informatyczny dla wojsk cybernetycznych, e) Wisła – system obrony powietrznej, w tym przeciwrakietowej średniego zasięgu, f) Gryf – bezzalagowe statki powietrzne klasy taktycznej średniego zasięgu, g) Ważka – drony klasy mikro przeznaczone do rozpoznania w terenie zurbanizowanym, h) Płomykówka – samoloty rozpoznawcze, które mają zapewniać zarówno możliwość rozpoznania obrazowego, elektronicznego i radiolokacyjnego, i) Miecznik – okręty obrony wybrzeża, j) Orka – program pozyskania okrętów podwodnych nowego typu, k) Regina – dywizjonowy moduł ogniowy oparty o samobieżne haubice Krab, l) Kompanijny moduł ogniowy 120-mm moździerzy samobieżnych Rak, m) Homar – artyleria rakietowa o zasięgu, w zależności od pocisku, 70-300 km., n) Pustelnik – nowe, lekkie, nieskomplikowane wyrzutnie przeciwpancerne pocisków kierowanych wraz z rakietami, o) Borsuk – nowy zdolny do pływania bojowy wóz

² Tamże, <https://prezentacja.www.gov.pl/web/obrona-narodowa/kierunki-przebudowy-i-modernizacji-przyjete-przez-rade-ministrow->, (dostęp: 20.11.2020 r.)

³ <https://www.defence24.pl/szef-mon-podpisal-program-rozwoju-sil-zbrojnych>, (dostęp: 20.11.2020 r.)

piechoty opracowywany przez polski przemysł, p) Mustang – pojazdy ciężarowo-osobowe wysokiej mobilności.⁴

Szczegółowe kierunki przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP oraz źródła i wydatki na ich finansowanie określa znowelizowana *ustawa z dnia 25 maja 2001r., o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*” (Dz. U. 2017, poz. 2018). Podstawowymi dokumentami strategicznymi, które kształtują funkcjonowanie Sił Zbrojnych RP jest wspomniana wyżej Strategia Bezpieczeństwa Narodowego oraz Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego jest jednym z najważniejszych dokumentów, który wyznacza strategiczne kierunki, wskazuje kluczowe problemy oraz potrzeby konieczne dla stworzenia systemu bezpieczeństwa państwa. Wymiary strategii sięgają wewnętrznych uwarunkowań i działań w obszarze sił zbrojnych państwa, sfer życia państwowego związanych z obronnością i koncepcją polityki zagranicznej. Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna jest dokumentem ściśle tajnym. Dlatego zostało wydane tylko *Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 grudnia 2018 r. o wydaniu Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej Rzeczypospolitej Polskiej* (M.P. 2019, poz. 15). Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna to dokument, który określa zadania wszystkich struktur państwa: działów administracji rządowej, urzędów centralnych, województw i pośrednio samorządów na czas zagrożenia i wojny. Zgodnie z prawem dyrektywa jest wydawana na wniosek szefa rządu.

Elementem Strategicznego Przeglądu Obronnego była analiza systemu kierowania i dowodzenia armią oraz rekomendacja planowanej zmiany tej struktury. W wyniku audytu wykazano nieprecyzyjnie określony zakres zadań dowództw i wybranych osób funkcyjnych biorących udział w procesie kierowania obroną państwa, niedoprecyzowanie kompetencji Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i innych organów, wady kompetencyjne w systemie szkolenia wojsk oraz nieprzeprowadzenie reorganizacji i wzmocnienia dowództw oraz sztabów jednostek poziomu taktycznego. Zmiany w systemie kierowania i dowodzenia ruszyły we wrześniu 2018 r. Przygotowane przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego i Ministerstwo Obrony Narodowej zostały usankcjonowane *ustawą z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy o urządzeniu Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2018, poz. 2182). Prezydent podpisał owe dokumenty 10 listopada 2018 r. Zmiany wynikają z przyjętych priorytetów organizacyjnych i modernizacyjnych określonych w *głównych kierunkach rozwoju Sił Zbrojnych RP na lata 2017-2026*. Ważniejsze podstawy prawne wprowadzonych zmian to: *ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy o urządzeniu Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U. 2018, poz.

⁴ Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/plan-modernizacji-technicznej-mapa-drogowa-rozwoju-wojska-polskiego>, (dostęp: 22.11.2020 r.)

2182), *ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym* (Dz.U. 2017, poz. 1928), *ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym* (Dz.U. 2018, poz. 1401, 1560, z 2019 r. poz. 730) oraz *ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U. 2017, poz. 1932).

Poziomy kierowania i dowodzenia

System kierowania i dowodzenia funkcjonuje na trzech poziomach: strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Poziom strategiczny obejmuje zazwyczaj dwa szczeble: polityczny i militarny (Smith, 2010, s. 32). Szczebel polityczny reprezentują władze państwa. W czasie pokoju czy kryzysu, Prezydent RP wspierany przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, we współdziałaniu z Radą Ministrów i Ministrem Obrony Narodowej, ustala narodowe cele polityczne oraz opracowuje stan końcowy zaangażowania się państwa w ewentualne działania (Kraszewski, 2018, s. 25). W czasie wojny, jako zwierzchnik Sił Zbrojnych, będzie wspierany głównie przez Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. Szczebel militarny reprezentowany jest przez najwyższego rangą dowódcę wojskowego i jego sztab, który najczęściej funkcjonuje w strukturach ministerstwa obrony. Na tym szczeblu prowadzi się działania, które w odniesieniu do Sił Zbrojnych RP, dotyczą określania i osiągania celów militarnych. W polskich uwarunkowaniach elementem szczebla militarnego jest Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który jako doradca w obszarze wykorzystania militarnego dowodzi całością sił zbrojnych. Odpowiada również za opracowanie strategii wojskowej określającej cel zastosowania siły. Należy pamiętać, że *cel militarny osiąga się za pomocą siły zbrojnej, natomiast osiągnięcie celu politycznego stanowi wynik militarnego sukcesu* (Smith, 2010, s. 42).

Poziom operacyjny natomiast zapewnia powiązanie celów strategicznych z taktycznym wykorzystaniem wojsk. Dowódca planuje w nim rozmieszczenie sił i środków różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Dowodzi nimi i prowadzi działania zgodnie z opracowanymi planami operacji. Podlega jednocześnie bezpośrednio dowódcy poziomu strategicznego (Kręciński, Lewandowski, 2015, s. 47).

Na poziomie taktycznym są prowadzone działania taktyczne, w tym bojowe, kryzysowe i stabilizacyjne, zmierzające do osiągnięcia celu taktycznego lub operacyjnego. Działania taktyczne to wszelkie działania wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej na polu walki (*Regulamin...*, 2008, s. 11). Zasadniczymi elementami poziomu taktycznego są ogień i manewr. Na tym poziomie planowane i prowadzone są bitwy oraz działania dla osiągnięcia celów militarnych wyznaczonych jednostkom taktycznym. Działania taktyczne charakteryzują wszelkie działania wojsk w skali taktycznej rozstrzygane poprzez

walki, boje i potyczki. Planowanie i prowadzenie realizowane jest według zasad taktyki.

Zmiany w systemie kierowania i dowodzenia

Uchwałą Sejmu w październiku 2018 r. przyjęto propozycję zmian dotyczącej systemu kierowania i dowodzenia w Siłach Zbrojnych RP⁵. Przygotowana wspólnie przez Ministerstwo Obrony Narodowej i prezydenckie Biuro Bezpieczeństwa Narodowego została podpisana przez Prezydenta w listopadzie 2018 r.⁶. Dotąd wprowadzono pierwszą część zmian, następny etap planowany jest w 2021 r. Zmiany są podyktowane potrzebą uproszczenia systemu kierowania wojskiem oraz jego rozwojem. Mają też na celu zjednoczenie funkcji planowania, przygotowania, użycia i zabezpieczenia Sił Zbrojnych RP. Wzmocniono rolę Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Nowy system kierowania i dowodzenia określa go jako najważniejszego pod względem pełnionej funkcji żołnierza w czynnej służbie wojskowej. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego wraz z dowódcą Wojsk Obrony Terytorialnej podporządkowany jest bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej. Po osiągnięciu gotowości operacyjnej przez Wojska Obrony Terytorialnej, ich Dowódca będzie podporządkowany Szefowi Sztabu Generalnego WP, któremu obecnie podlegają: Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych. Do zakresu działania Szefa Sztabu Generalnego WP po zmianach doszło m. in.: *dowodzenie Siłami Zbrojnymi, z wyłączeniem Wojsk Obrony Terytorialnej do czasu osiągnięcia pełnej zdolności do działania przez Wojska Obrony Terytorialnej; planowanie organizacji i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia siłami zbrojnymi; programowanie rzeczowo-finansowe w siłach zbrojnych oraz udział w planowaniu wydatków rzeczowo-finansowych; planowanie i koordynowanie systemu logistycznego Sił Zbrojnych; doradzanie sekretarzom stanu oraz podsekretarzom stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w sprawach dotyczących ogólnej i operacyjnej działalności sił zbrojnych; ochrona obiektów i urządzeń o szczególnym znaczeniu oraz zapewnienie ich funkcjonowania*⁷.

W czasie wojny Prezydent powołuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. Osobą przewidzianą do mianowania na to stanowisko jest zgodnie do zasady Szef Sztabu Generalnego WP. W warunkach operacji obronnej

⁵ Polska Agencja Prasowa, <https://pap-mediaroom.pl/polityka-i-spoleczenstwo/mon-sejm-uchwalil-reforme-systemu-kierowania-i-dowodzenia-silami-zbrojnymi>, (dostęp: 17.11.2020 r.), także: Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2018, poz. 2182).

⁶ <https://www.milmag.pl/zmiana-systemu-dowodzenia/>, (dostęp: 17.11.2020 r.)

⁷ Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2018, poz. 2182), art. 1, ust. 5.

Naczelny Dowódca koordynuje przedsięwzięcia wojskowe w skali sił: *zbrojnych, państwa, sojuszniczych i międzynarodowych; prowadzi konsultacje z głównymi władzami NATO; pełni rolę łącznika między władzami cywilnymi a siłami zbrojnymi; odpowiada za przekładanie celów i decyzji politycznych na cele strategiczne dla całości sił zbrojnych; określa strategię działania wojsk, która umożliwi realizację zadań wskazanych przez władzę państwa i Sojuszu* (Soloch, 2018, s. 17). W 2018 r. Prezydent RP na wniosek Ministra Obrony Narodowej wskazał obecnego Szefa Sztabu Generalnego WP jako osobę przewidzianą do mianowania na stanowisko Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych na czas wojny. Wręczenie aktu wskazania odbyło się 15 sierpnia w święto Wojska Polskiego.⁸

Zmiany strukturalne w siłach zbrojnych

Nowy system kierowania i dowodzenia spowodował zmiany w zadaniach i strukturach poszczególnych formacji wojskowych. Przede wszystkim zmiany w podporządkowaniu niektórych struktur sił zbrojnych Szefowi Sztabu Generalnego WP.

Istotnym faktem jest wspomniane powyżej bezpośrednio podporządkowanie Szefowi Sztabu Generalnego WP: Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych. Wcześniej Dowódca Generalny RSZ oraz Dowódca Operacyjny RSZ podlegali bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej. Natomiast Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych podlegał Dowództwu Generalnemu RSZ. Kolejna zmiana to utworzenie struktury, która ma zająć się bezpieczeństwem w cyberprzestrzeni. Podczas szczytu NATO w Warszawie w 2016 r. uznano, iż obrona cyberprzestrzeni należy do podstawowych zadań obrony NATO i uznano cyberprzestrzeń za obszar działań militarnych. W odpowiedzi na wyzwania, bezpieczeństwo obywateli oraz zagrożenia związane z rozwojem nowych technologii Ministerstwo Obrony Narodowej stworzyło program CYBER.MIL.PL. Program obejmuje strategiczny obszar, którym jest kompleksowe wsparcie dla procesu formowania wojsk obrony cyberprzestrzeni. Z nadania Ministra Obrony Narodowej powołany został pełnomocnik do spraw utworzenia wojsk obrony cybernetycznej. W celu uniknięcia rozproszenia kompetencji i zminimalizowania ryzyka wydłużania procesów decyzyjnych skonsolidowano Inspektorat Informatyki z Narodowym Centrum Kryptologii. Tak powstało Narodowe Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni, którego dyrektorem jest

⁸ PREZYDENT.PL, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/art,89,prezydent-rp-wskazal-kandydata-na-naczelnego-dowodce-sil-zbrojnych.html>, (dostęp: 17.11.2020 r.)

właśnie pełnomocnik do spraw utworzenia wojsk obrony cyberprzestrzeni. Centrum jest podległe Ministerstwu Obrony Narodowej.⁹

Na fundamencie Centrum Operacji Cybernetycznych zostanie sformowany Inspektorat Sił Obrony Cyberprzestrzeni. W dalszym etapie zostanie on przekształcony w Wojska Obrony Cyberprzestrzeni. Będzie to komponent nowego rodzaju wojsk, który zaraz po uzyskaniu gotowości operacyjnej przejdzie w podporządkowanie Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Narodowe Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni oraz Inspektorat Sił Obrony Cyberprzestrzeni *realizować będą pełne spektrum działań w cyberprzestrzeni.*¹⁰

Wizja i kierunki możliwych zmian

W drugim etapie zmian systemu kierowania i dowodzenia planowane jest utworzenie odrębnych dowództw rodzajów sił zbrojnych: Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej oraz Wojsk Specjalnych. Dotychczasowe dowództwa sił zbrojnych: generalne i operacyjne pozostaną w strukturach jakiś czas. W ich miejsce wejdą właśnie nowo utworzone odrębne dowództwa rodzajów sił zbrojnych, których dowódców mianowałby Prezydent. Zakłada się także, że do stycznia 2025 r. Wojska Obrony Terytorialnej osiągną pełną gotowość operacyjną i znajdą się w podporządkowaniu Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Jednocześnie należy wspomnieć, że obok już funkcjonujących 15 brygad Wojsk Obrony Terytorialnej do końca 2022 r. powstaną trzy nowe brygady: Stołeczna w Warszawie, Nadbużańska w Chełmie oraz Przemyska w Przemyślu. Decyzję w tej sprawie Minister Obrony Narodowej podpisał 18 marca 2021 r. w Dowództwie WOT w Zegrzu.¹¹ Wojska Obrony Terytorialnej, jako piąty rodzaj Sił Zbrojnych, we wstępnych założeniach miały posiadać 17 brygad, po jednej w każdym województwie. Wyjątkiem miało być województwo mazowieckie, gdzie miały powstać dwie brygady. Rzeczywistość jednak pokazuje, że struktura WOT kształtuje się w sposób elastyczny i adekwatny do zainteresowania tą służbą, a także na obszarach istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa.

Kolejnym priorytetem jest docelowe zorganizowanie i uruchomienie istniejącej nieetatowej Dyżurnej Służby Operacyjnej na służbę w obszarze etatowym. Jest ona niezbędna do kierowania siłami zbrojnymi w czasie pokoju i w czasie wojny. Dyżurna Służba Operacyjna alarmuje i ostrzega w razie kryzysu przekazując doraźne rozkazy i zarządzenia wojskom. Poprzez skuteczny

⁹ Tamże, <https://www.cyber.mil.pl/articles/o-nas-f/2018-10-26c-narodowe-centrum-bezpieczenstwa-cyberprzestrzeni/>, (dostęp: 17.11.2020 r.)

¹⁰ Tamże, <https://www.cyber.mil.pl/kim-jestesmy/>, (dostęp: 17.11.2020 r.)

¹¹ Polska Agencja Prasowa, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C835776%2Ctrzy-nowe-brygady-wojskach-obrony-terytorialnej-szesc-kolejnych-batalionow>, (dostęp: 18.03.2021 r.)

przeływ informacji zbiera dane o sytuacji w całodobowych punktach dowodzenia. Kieruje także przechodzeniem wojsk w wyższy stan gotowości bojowej, której instrukcję znowelizowano. Znowelizowano całą dyrektywę o gotowości mobilizacyjnej i bojowej, przez co mają być prowadzone częstsze kontrole w tym zakresie w jednostkach i zwiększone szkolenia rezerw osobowych.

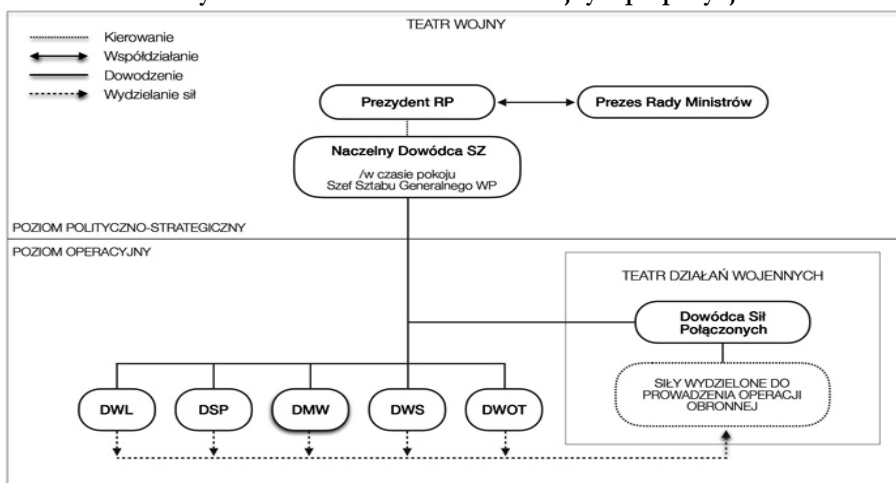
Przewidywane zmiany dotyczą także samego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Planowane jest utworzenie nowego elementu, jakim jest Dyrektor Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Ze względu, że Szef Sztabu Generalnego jest przełożonym Dowódcy Generalnego, Dowódcy Operacyjnego oraz Szefa Inspektoratu Wsparcia SZ (a w przyszłości Wojsk Obrony Terytorialnej), pojawienie się dyrektora sztabu ma zapewnić pełniejszą koordynację działań i skuteczniejszą realizację jego działań. Do powołanego w sztabie Zespołu Komunikacji Strategicznej planuje się stworzyć stanowisko Radcy Prawnego. Zespół Komunikacji Strategicznej będzie miał zadanie komunikowania się wewnątrz sił zbrojnych, jak i na zewnątrz z państwem oraz podmiotami z którymi współpracuje sztab. Będzie przekładał wytyczne ministra, stawiał zadania i z powrotem raportował. Uznano także za konieczne powołanie Zespołu Starszego Podoficera Dowództwa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który miałby zajmować się sprawami bezpieczeństwa. Oficerowie zajmowałiby się przede wszystkim sprawami dotyczącymi oficerów, czyli kierowaniem i sprawami operacyjnymi oraz strategicznymi. Sztab Generalny, jako instytucja odwoławcza dla znacznej części sił zbrojnych, musi wzmocnić swoje zasoby kadrowe w Zarządzie Organizacji i Uzupełnień (P1). Funkcje Zarządu Planowania Użycia Sił Zbrojnych i Szkolenia (P3/P7) zostaną rozdzielone, gdyż zachodzą takie potrzeby pod względem ćwiczeń operacyjnych z NATO i innymi sojusznikami. Zarząd (P3) będzie zajmował się tylko sprawami operacyjnymi, planowania wyprzedzającego i kryzysowego. Zarząd Logistyki (P4) znacznie zwiększy nadzór nad całym systemem logistycznym. W nowym podporządkowaniu dowodzi Inspektoratem Wsparcia SZ oraz kieruje Programem Mobilizacji Gospodarki. Zarząd Planowania i Programowania Rozwoju Sił Zbrojnych (P5) ma się zająć głównie wdrożeniem nowego systemu programowania w perspektywie piętnastoletniej. W sposób znaczący powinna być zwiększona zdolność Zarządu Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych (P2), który ma obszernie monitorować środowisko bezpieczeństwa i zapewniać strategiczne oceny dla Ministra Obrony Narodowej i Prezydenta w obszarze zagrożeń. Docelowo do Zarządu Kierowania i Dowodzenia (P6) dojdzie obszar wojskowy związany z obroną cybernetyczną. Rozdzielony Zarząd Szkolenia (P7) obejmie swoim kierowaniem cały system szkolenia sił zbrojnych. Natomiast Zarząd Planowania Rzeczowego (P8) zajmie się finansami oraz rozwojem

nowych rodzajów sił zbrojnych i zdolności operacyjnych.¹² Tak wygląda wizja struktury Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Innym kierunkiem proponowanych zmian jest utworzenie Dowództwa Sił Połączonych. Propozycję taką przedstawia Biuro Bezpieczeństwa Narodowego (Sch. 1). Ministerstwo Obrony Narodowej natomiast przewiduje stworzenie Inspektoratu Szkolenia i Dowodzenia (Sch. 2). Współczesne operacje wojskowe to w dużej mierze operacje połączone, czyli takie w których biorą udział komponenty z różnych rodzajów sił zbrojnych: Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej, Wojsk Specjalnych czy Wojsk Obrony Terytorialnej. Typowym przykładem planowania i powadzenia działań połączonych jest na przykład współdziałanie Wojsk Lądowych z Siłami Powietrznymi, a na kierunku nadmorskim z Marynarką Wojenną.

Warto zauważyć, że przedstawione w schematach warianty systemu dowodzenia proponowane przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego i Ministerstwo Obrony Narodowej różnią się głównie kwestią rozwiązań strukturalno-funkcjonalnych w obszarze dowodzenia na poziomie operacyjnym. Wariant Biura Bezpieczeństwa Narodowego pokazuje, że w czasie ewentualnej wojny Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych odpowiedzialny byłby za współdziałanie z kierownictwem politycznym państwa oraz prowadzenie konsultacji z najwyższymi władzami NATO. Działoby się to na poziomie polityczno-strategicznym. Dowódca Sił Połączonych, na podstawie wytycznych i rozkazów Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, odpowiedzialny byłby za

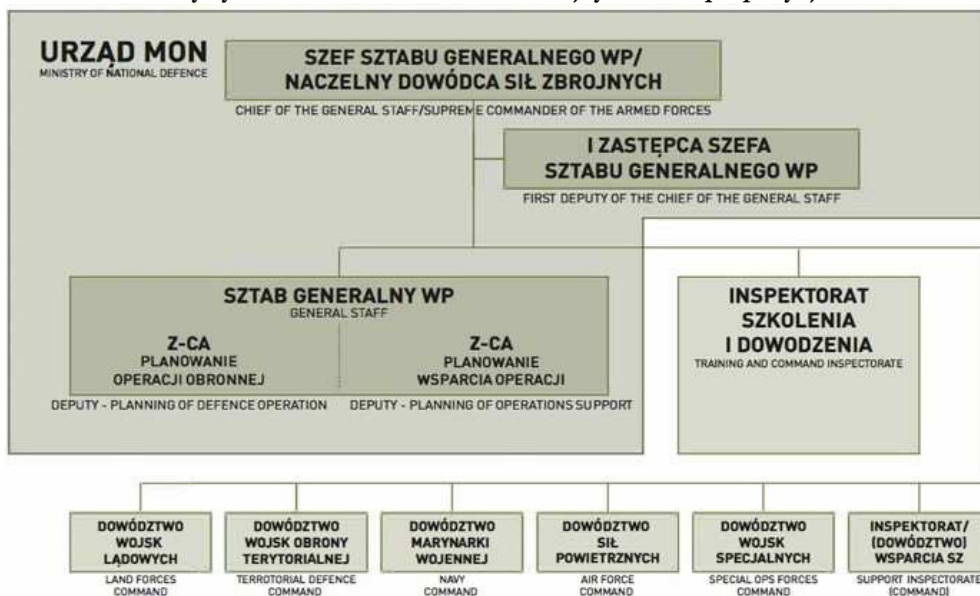
Schemat 1. Idea systemu dowodzenia w czasie wojny – propozycja BBN

Źródło: Soloch, 2018, s. 17.

¹² Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, *Zapis przebiegu posiedzenia komisji z dnia 12.03.2019*, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/biuletyn.xsp?documentId=4D99BF3167AB037FC12583BE005165C3>, (dostęp: 17.11.2020 r.)

Schemat 2. Nowy system dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP – propozycja MON

Źródło: Dziennik Zbrojny, <http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,4,10651,armie-swiata,wojsko-polskie,spo-kulisy-konsultacji-oraz-system-kierowania-i-dowodzenia>, (dostęp: 18.11.2020 r.).

opracowanie i realizację planów na poziomie operacyjnym, a także bezpośrednio dowodzenie operacją lub operacjami militarnymi w teatrze działań wojennych. Według Ministerstwa Obrony Narodowej to Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego ponosi pełną odpowiedzialność za prowadzenie działań połączonych. Proponowany Inspektorat Szkolenia i Dowodzenia w czasie pokoju pełniłby rolę organu sztabowego wspierającego w zakresie szkolenia połączonego na szczeblu strategicznym i operacyjnym. W czasie wojny natomiast, pełniłby rolę organu dowodzenia siłami zbrojnymi o jasnym przeznaczeniu, wchodząc w jednolitą strukturę organu dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych.

Wnioski

Dotychczasowe zmiany w systemie kierowania i dowodzenia w sposób pozytywny wpływają na jakość funkcjonowania tego systemu w Siłach Zbrojnych RP. Zmiany zasadniczo dotyczą nowej struktury i podporządkowania. Całokształt procesu został rozłożony na dwa etapy. Nie jest jednak w sposób przejrzysty i konkretny przedstawiony drugi etap tego przedsięwzięcia. Przyjęto wariant pośredni i uznano, iż rekomendacje dla ostatecznych rozwiązań powinny zostać opracowane przez wojskowych w drodze analiz, ćwiczeń i gier w układzie pierwszoetapowym zmian. Faktem jest wystąpienie Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w Sejmie

Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie zapis przebiegu posiedzenia komisji z 12 marca 2019 r. został zrelacjonowany w niniejszej publikacji. Z wystąpienia wynika, że jest wizja i są określone możliwe kierunki zmian, które mogą nastąpić, ale nie wiadomo co z ich realizacją i jest to w końcu tylko rekomendacja.

Rola Szefa Sztabu Generalnego WP wpływa w sposób istotny na sprawniejsze i efektywniejsze kierowanie i dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP. Jest on teraz najwyższym pod względem funkcji żołnierzem w czynnej służbie wojskowej. Podlegają mu bezpośrednio: Dowódca Generalny RSZ, Dowódca Operacyjny RSZ oraz Szef Inspektoratu Wsparcia SZ. Dzięki temu nie ma rozmycia odpowiedzialności, nakładania się uprawnień oraz potencjalnych sporów kompetencyjnych. Przyjęcie zasady jednoosobowego dowodzenia znacząco wzmocniło kompetencje Szefa Sztabu Generalnego i spowodowało, że może on być równorzędnym partnerem dla sojuszników i odpowiedników z państw NATO.

Istotne i pozytywne znaczenie na system kierowania i dowodzenia ma przywrócenie poszczególnych dowództw Rodzajów Sił Zbrojnych. Przede wszystkim zostałyby rozwiązane w tym zakresie wątpliwości konstytucyjne. Konstytucja wyraźnie stanowi w zapisie *Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych na czas określony. Czas trwania kadencji, tryb i warunki odwołania przed jej upływem określa ustawa (Konstytucja..., 1997, art. 134, ust. 3)*. W drugim etapie zmian planowane jest utworzenie odrębnych dowództw rodzajów sił zbrojnych: Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej oraz Wojsk Specjalnych. Planowane jest rozformowanie Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych na wyżej wymienione dowództwa rodzajów sił zbrojnych, których dowódców mianowałby Prezydent. Natomiast Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych planuje się przeformować w Inspektorat Szkolenia i Dowodzenia ze zmianą podległości jego dowódcy.

Powołanie Dowództwa Sił Połączonych w ocenie Autora nie wpłynie korzystnie na sprawne kierowanie i dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP w czasie wojny. Byłoby to sprzeczne z zasadą jednoosobowego dowodzenia siłami zbrojnymi i wprowadziło chaos kompetencyjny. Wydłużyłby się automatycznie łańcuch dowodzenia, podejmowania decyzji, a tym samym ewentualny czas reakcji na potencjalne zagrożenie w czasie wojny. Jest to o tyle groźne, że w koncepcji Biura Bezpieczeństwa Narodowego dowódcy Rodzajów Sił Zbrojnych, podlegałyby pod Dowódcę Sił Połączonych. Logicznie myśląc stworzyłoby to dwa konkurencyjne organy dowodzenia. Koncepcja ta jest zbliżona do systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP w latach 2014-2018, gdzie rozdzielone zostały funkcje planowania, strategicznego przygotowania oraz utrzymywania i użycia Sił Zbrojnych RP między trzy organy: Szefa Sztabu Generalnego WP, Dowódcę Generalnego RSZ i Dowódcę Operacyjnego RSZ. Doprowadziło to do rozmycia odpowiedzialności,

nakładania się uprawnień oraz potencjalnych sporów kompetencyjnych. Tworzenie dodatkowego szczebla, Dowództwa Sił Połączonych, spowodowałoby podobne skutki kompetencyjne, tyle że pomiędzy dwoma organami. Nastąpiłyby także komplikacje w zorganizowaniu pracy oraz stanowiska dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych, który dodatkowo zapewne musiałby uzgadniać plany z sojusznikami, a zarazem z Dowódcą Sił Połączonych w czasie wojny, jak i w czasie pokoju z Szefem Sztabu Generalnego WP.

Jak wspomniano wyżej zmiany w systemie kierowania i dowodzenia mają pozytywny wpływ na jakość funkcjonowania tego systemu w Siłach Zbrojnych RP. Mowa jest tu jednak głównie o zmianach, które dotychczas realnie nastąpiły. Jeżeli dojdzie do powołania Dowództwa Sił Połączonych, to analizując powyższe argumenty, wpływ na funkcjonowanie może być negatywny. Jeżeli wizja oraz kierunki ewentualnych zmian, które zostały nakreślone w niniejszym artykule choć w połowie się urealnią, to jest to dobry kierunek ku znaczącemu polepszeniu jakości funkcjonowania całego systemu kierowania i dowodzenia.

Literatura

- Brzozowski, A., 2018, *Uwarunkowania i wyznaczniki reformy systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP*, Bezpieczeństwo Narodowe, nr 41, BBN.
- Dziubek, I., 2013, *Edukacja obronna w Polsce*, Zysk i S-ka, Poznań.
- Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej*, 2017, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483).
- Kraszewski, J., 2018, *Operacyjny poziom działań militarnych – implikacja dla systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP*, Bezpieczeństwo Narodowe, BBN, Warszawa, Nr. 41.
- Kręćkij, J., Lewandowski, J., 2015, *Organizacja dowodzenia na poziomie strategicznym i operacyjnym*, Oficyna Wydawnicza AFK KAAF, Kraków.
- Michalak, A., 2017, *Cele, zadania, struktura i funkcje wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku*, Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka, nr 3, Warszawa.
- Mickiewicz, P., 2019, *Marynarka Wojenna jako środek realizacji interesu narodowego*, Przegląd Geopolityczny, 28, s. 122-140.
- Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, 2008, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa.
- Smith, R., 2010, *Przydatność siły militarnej*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa.

- Soloch, P., 2018, *Nowy system kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. Obrona terytorium i współdziałanie z NATO*, Bezpieczeństwo Narodowe, Nr 41, BBN, Warszawa.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP*, 2020, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf, (dostęp: 18.11.2020 r.).
- Wilczyński, P. L., 2017, *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce*, Przegląd Geopolityczny, 21, s. 48-66.
- Zapałowski, A., 2019, *Współczesne Wojska Obrony Terytorialnej w obronie narodowej*, Przegląd Geopolityczny, 28, s. 141-158.
- Zapałowski, A., 2021. *Prawne ograniczenia rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej - wybrane problemy*, Przegląd Geopolityczny, 36, s. 130-139.

Changes in the system of directing and commanding the Armed Forces of the Republic of Poland (2016-2020)

For the Republic of Poland, the area of key changes in the field of security and defense is the improvement of the command system of the armed forces within the framework of solutions adopted in NATO and most of the Alliance countries. An important role is played by the presence of allied troops in Poland, currently mainly American. In addition, the process of strengthening NATO's eastern flank is underway. Therefore, there is a justified need to improve the system of command and control of the armed forces.

The aim of the article is to present the current changes in the system of directing and commanding the Polish Armed Forces, which evolved in the period from 2016 to November 2020. In the research, using the institutional-legal method and literature review, the main assumptions were verified and it was confirmed that the current changes in the command and control system have a positive impact on the quality of functioning of this system in the Armed Forces of the Republic of Poland.

Key words: security, command system, armed forces, defense, Strategic Defense Review, command system, NATO.